

TRIPER

3. številka

UREDNIŠTVO

Aljaž Rudolf
Drago Pintarič
Jan Vegelj
Nika Vidovič
Nina Golob
Sanja Halb

OBLIKOVANJE

Aljaž Rudolf

NASLOVNICA

Pia Prezelj

ILUSTRACIJE

Margot Savin
Urška Križman

LEKTORIRANJE

Melita Gulja

SODELUJOČI PISCI

Aljaž Rudolf
Alma Zupan
Eva Smrekar
Jan Vegelj
Natalija Kosmač
Nika Vidovič
Patricija Resnik
Rok Furlan
Sanja Kranjc
Sanja Halb
Zoya Mesarič

IZDAJA

Dijaški dom Ivana
Cankarja in KUD Pozi-
tiv, 2014

NAKLADA

300 izvodov

UVODNIK

besedilo: Aljaž Rudolf

Označili so nas za zlato generacijo: rojeni v družbi izobilja, presežkov, nešteti materialnih dobrin. Uspešno in brez večjih naporov smo prestali prve stopnje socializacije ter se na poti k svojim idealom in željam zaleteli ob neoprijemljivo, ki tvori številčno in raznoliko materialno; ob tisto, kar je prisotno v vsaki sodobni družbi, tisto neizogibno, po katerem živimo, po katerem se udeležujemo in nezavedno reagiramo. Vodilo v nastajanju tekoče številke postane pojem 'trend'. Umeščeni v genialno strukturiran sistem stalno prisotnih, a vendar širše časovno gledano, zgolj trenutek trajajočih trendov, smo v pojmu iskali globljo, bolj pomensko konotacijo. Nismo hrepeneli po kopičenju povrhnjega in lepega, temveč smo iskali nekaj precej bolj konsistentnega. Nekaj, kar presega idejo hipne estetike in išče rob brezkončnega in konec nadčasovnega ter se venomer utaplja v produktih, nastalih po inspirativni sili, da bi dosegli nekaj novega, boljšega, brezmejnega ... Nekaj tako dušljivega in diaboličnega

je postalo naša idejna platforma, na kateri smo torej zgradili tretji Triper. Sprehodili smo se skozi Panamsko vasico z njenimi avtohtonimi prebivalci, dotaknili smo se trendov prehranjevanja. Legitimnosti 'trendovske umetnosti' in širjenju pop kulture smo pripisali velik vprašaj. Poskušali smo najti sodobne avantgarde, pa smo na zametke le-teh naleteli v podzemeljskih laboratorijih. Na samem koncu smo se oblekli še v nekaj modnih oblačil ter se podružili s trendi oblačenja. Uspešno nam je uspelo izvršiti naše že tretje popotovanje, na katerega je sleherni sodelujoči lahko ponosen. Trudili smo se v čim večji meri odkriti okolje naše eksistence, ga analizirati ter njegovo samoumevno ponovno izprašati. Trudili smo preseči sami sebe in svoje sposobnosti raziskovanja, mišljenja, pisanja – in sledeče želimo početi še v prihodnje. Z roko v roki želimo najti nove poti, nova spoznanja, nove trende. Svet želimo obrniti na glavo, ga urejevati ter v skupinskem duhu najti tisto glavno – želimo najti smisel.

The endless pain
leads to infinite joy
one dimension to another
from real to fiction
I'm caught in between

I

YAYOI KUSAMA IN MANIFESTACIJA EKSCENTRIČNOSTI

besedilo: Eva Smrekar

II

ČE BI SE WU LYF SREČALI Z GOSPODOM STRAVINSKIM, BI NAPRAVILI NOV IZGRED ...

besedilo: Aljaž Rudolf

III

ZAKAJ BI UMETNIKI MORALI BITI REVNI ALI KAPITALIZEM VRAČA UDAREC

besedilo: Eva Smrekar

IV

PODZEMNI ODRSKI LABORATORIJ

besedilo: Sanja Halb

I.

Yayoi Kusama – slikarka, kiparka, stvariteljica psihedeličnih instalacij, ovitih v neskončno mrežo pik, mojstrica iluzij in manipulacije prostora – kratka vsestranska umetnica, je eden izmed najboljših še živečih primerov popolnega stapljanja umetnika in njegovega dela. Če se je taka aplikacija lastnega Jaza na umetniška dela v zgodovini najbolj razvidno kazala pri markizi Luisi Casati, kjer je oseba sama postala emanacija lastne ekscentričnosti in objekt umetniškega ustvarjanja, potem lahko Kusama lažje primerjamo z Dalijem, vsaj v oziru popolne združitve umetnika in njegovega dela v sklenjeno celoto. Njena umetniška dela so tako osebna, da jih težko obravnavamo ločeno od Kusame – njena umetnost je ona sama. Rojena v strogem, filistrskem okolju ruralne Japonske je že mlada izkusila diktaturo in podrejenost patriarhalnemu okolju, čemur se je uprla s begom v svetovljanski New York sredi zlate dobe šestdesetih let. Obdobje pop arta, alternativne umetnosti in feminizma je zato močno vplivalo nanjo in njena dela – sicer prežeta z napetostjo, prividi in fobijami, ki jih je v glavo umetnice že v zgodnjih letih ustvarjanja vcepila njena mati. Ogromni pikčasti prostori, v katerih človek zaradi igre svetlobe, zrcal in oblik popolnoma izgubi občutek za prostor in dimenzije, so popoln prikaz Kusaminega sveta, polnega prividov, izgubljenosti, utesnenosti in neorientiranosti; ogromna platna ptičjih gnezd ali pa falični stoli, hommage njenim fobijam pred spolnostjo, pa so le nekatera ikonična dela iz bogatega opusa umetnice, ki najraje razstavlja v Tate Modern Museum v Londonu. V njenem delu se prepletajo minimalizem, pop art, feminizem, nadrealizem – mešanica, ki dela Yayoi nekonvencionalno in vsestransko ustvarjalko in obeta še veliko projektov in razstav v Aziji in Ameriki, ki bodo dobro obiskane prav zaradi ogromnega zanimanja, ki ga v obiskovalski smetani vzbuja sama umetnica, sedaj tudi modna oblikovalka. Svojo medijsko prepoznavnost je ta namreč ustoličila s sodelovanjem modne hiše Louis Vuitton in svoje pikčaste instalacije na žalost prenesla na popolnoma običajne potrošniške objekte. S tem je degradirala njihovo bistvo dezorientacije, prav tako pa je z apliciranjem svojega značilnega izgleda na modele na raven brezkonceptnega objekta, ki interesira in dekorira bogate, plehke množice in njihova telesa, degradirala tudi sebe. Če to pustimo ob strani in se osredotočimo le na njena primarna umetniška dela, potem lahko zagotovo trdimo, da je Kusama zares edinstvena in vplivna umetnica preteklosti in našega časa.

besedilo: Eva Smrekar

II.

besedilo: Aljaž Rudolf

Stoječ sredi Ljubljane se derejo v nebo: Obremenjujoča misel na utopične sanje naše prihodnosti, na poceni fore, prisotne na vsakem koraku, na posledice akutnega pomanjkanja kritičnosti, ne daje počitka. Kup posameznikov, katerih intimno življenje že zdavnaj ni več ideal, temveč le še svetla reminiscenca tik preden potonejo v spanec, ponosno opredmeti pojem oglasnega prostora na dveh nogah. Ni več časa stati. Bežati je potrebno od samega sebe in prihraniti čim več časa, denarja. Nekaj kliče po izgredu. Nekaj kliče po udarnih ritmih gospoda Stravinskega, po zadiranju WU LYF, po Bljuvanju krvi in primitivnih obredih, da se vrnemo nazaj in svoji izgubljeni duši izrečemo ponovno dobrodošlico. Časovni tendenci k minimalizmu navkljub, tokrat čas namenjam kaotičnim zvokom Go Tell Fire to the Mountain violetno-misterioznih World Unite/Lucifer Youth Foundation in Le Sacre du Printemps Igorja Stravinskega. Težki, močni, robustni ritmi glasbe obeh, sprva vse prej kot estetski in poslušljivi, dajejo celostnemu delu tendenčno konotacijo kaosa, izgredda. Crescendo razvratniki, institucija Zapuščene cerkve svoje bogove opevajo z raskavimi vokali, električnimi kitarami in nežnimi melodijami klaviatur. Pa vendarle ne gre za razbijanje,

ki bi bilo samo sebi namen. Progresija in glasnost skrivata začuda poetično jedro, silo po svobodi, veliko idejo – uničiti vse in začeti znotraj sebe na novo. Gre za dejstvo, da »heavy pop balada«, vsemu zadiranju v mikrofonski navkljub, nikoli ne bo zvenela tako prisrčno in boleče ter hkrati vzbudila nujnost apokalipse pasivnega. In če je WU LYF prispodoba močne sile po upor, izvirajoč iz idejnega odpora do ustaljenih družbenih in glasbenih paradig sodobnega časa, je Le Sacre precej bolj nonšalantna, intuitivna in sproščena verzija taistega izgredda. Četudi sta vsebina in namen vse prej kot komplementarna ideji novega začetka in uničenju že obstoječega, četudi napačnega in škodljivega, je ta zabrisana v časovnem kontekstu premierne uprizoritve v Pariškem Théâtre des Champs-Élysées, kjer je v izogib romantičnemu plemenska in primitivna koreografija Nijinskega ter močna, ritmično zahtevna suita Le Sacre začrtata nove smernice v plesu in glasbi. Večer v teatru postane prizorišče, kjer se rodi novo, drugačno, nezaslišano. Večer ni bil le lahka prijetna zabava, temveč pravi masaker, katerega atmosfero so večinsko ustvarili vzkliki in žvižganje publike na eni ter diabolčna glasba na drugi strani. Vrnitev k naravi in primarnemu

zatorej postane jedro konflikta med buržujsko publiko ter umetnikom z orkestrom in naborom plesalcev, ki s svojimi odsekanimi gibi ter navznoter upognjenimi stopali in povsem zakritimi telesi niso več asociacija erotičnosti, temveč skorajda pozabljen in večkrat zanikan element primarnega, a vseeno nadvse dovršenega, ki je v omenjenem delu predstavljeno skozi Slovansko pleme ruskih korenin, od koder prihaja Igor Stravinsky. Ruska etnološka kultura postane material tako za glasbeno inspiracijo kot tudi vzor za kostumografijo, celotno delo pa pojmuje etnogenezo in delovanje ruske kulture, katere nasprotje med kultiviranim Sankt Petersburgom in ruskim podeželjem z vizijo ohranjanja in delovanja v skladu s tradicijo ostaja še vedno

pogost konflikt. Povezava agresivne ter kaotične narave obeh del ter današnjega časa taistih karakteristik pozicionira dotično glasbo na povsem drugačno raven ter ji pripiše nadčasovno trajanje vis-à-vis obče sprejeti, hipno trajajoči trend glasbi. Pravzaprav gre za situacijo povsem istega skeleta v primerjavi z dogajanjem v teatru na premierni uprizoritvi *Le Sacre*. Poraja se vprašanje: Nam je tekom človeškega razvoja kultivacijo nas samih uspelo pripeljati s skrajnega roba, ali pa je kultura postala stvar debele denarnice, ostalim pa preostane samo še zastonska glasba na družbenih omrežjih, ki bo sistemu več kot očitno naredila uslugo vzgojitelja nekritičnih in esteticistično pohabljenih posameznikov?

Now we're spitting
blood, spitting blood
like the golden sun
god ...

- WU LYF, *Spitting blood*

III.

besedilo: Eva Smrekar

Družba, v kateri živimo, propada. Denar, slava, produkti, množična proizvodnja – kako pasti kapitalizma vplivajo na umetnike? Če je prva polovica dvajsetega stoletja s kritičnim pogledom na politična in sociološka dogajanja skozi umetniška dela ključna pri spremembi vloge umetnosti v družbi, je po petdesetih letih prejšnjega stoletja, s propadom skoraj vsake avantgardne smeri, radikalnost umetnosti precej upadla – umetnost ni več kritizirala družbe, ampak je z razvojem proizvodnje, industrije ter ustoličenjem Amerike kot svetovne velesile, spodbujala razvoj kapitalizma ter popularne kulture. Po koncu nadrealističnega gibanja se je umetniški center iz Evrope preselil v Ameriko, dom hollywoodskih zvezdnikov, glasbe, popularne kulture, ki se je z Andyem Warholom, mojstrom pop arta in samopromocije, preselila tudi v umetnost. Pop art, kot prevladujoče umetniško gibanje v Ameriki, je vsakodnevne potrošniške objekte predstavil kot nove umetniške ikone sodobne družbe ter jih ustoličil kot estetsko in konceptualno enakovredne medije razširjanja kapitalistične ideologije potrošništva, moči medijev ter približevanje filmske in glasbene kulture množicam.

Umetnost je postala komercialna, ovita v meglico ameriških sanj, kar se dandanes – na vrhuncu kapitalističnega režima in propada na krhkih temeljih zgrajenega potrošniškega sistema, po krajšem obdobju radikalnosti s pojavom performansa in drugih alternativnih zvrsti umetnosti – na žalost ponavlja. Preplet pop kulture, trendov in umetnosti, velikokrat samo v želji po prepoznavnosti in zaslužku, ustoličenju umetnika kot lastne proizvodne znamke, prinaša borne rezultate, ob katerih se človek vpraša, ali je človek, ki trivialno komercialnost zvezdnštva, trende in lastno prepoznavnost vpeljuje v forme, katerim se je nekdaj lahko reklo umetniške, sploh še umetnik, ali pa bi to moral biti človek, na katerega denar, trendi in mediji ne vplivajo, ustvarja pa le v službi pristne introspekcije in želje po izražanju. Bi umetnik sploh smel imeti denar in širšo medijsko prepoznavnost ali pa to le pelje v rušenje navideznega zidu, ki naj bi ločeval umetnost od pop kulture – kaj danes umetnost pravzaprav je? Marina Abramović, babica performansa, je – predvsem s pohabljanjem lastnega telesa, glavnega medija umetniškega sporočanja, ki mu je odvzela estetsko funkcijo ter s provokacijo občinstva -

skozi svoje preformance raziskovala človeške univerzalne vedenjske in psihološke vzorce in smisel umetnosti ter tako provocirala množice. Kot takšna je Marina nad vse ustrezen primer umetnice, ki je zaradi prevelike udeležbe v pop kulturi izgubila na svoji kredibilnosti. V osemdesetih letih, ko je ustvarjala s svojim (nekdanjim) partnerjem Ulayem in z njim živela v kombiju, brez kreditne kartice ali denarja, odvisna samo od lastne sposobnosti preživetja, je ustvarjala ene izmed najbolj ikoničnih performansov v celotni zgodovini te umetniške zvrsti. Leta 1988, takoj po razhodu umetniškega para, je s performansom Kitajski zid in vstopu v civilizacijo, prišel denar, z njim pa slava, televizija, zvezdniki. Marina jim je podlegla veliko bolj kakor Ulay ter, po besedah gledalca njenega slavnega performansa v Momi, postala »osveženi subjekt poznega kapitalizma«. Naslovnice za prestižne revije, sodelovanje z Lady Gaga, pompozni in oh-kako-ameriški dokumentarec *The artist is present* pa so iz nje ustvarili žrtev, spako potrošniške družbe. Je Marina še umetnica, ali pa je njeno ime le velika tržna znamka, katere umetniška dela so izgubila na vrednosti? Bi morala biti umetnik in denar popolnoma izključena pojma?

Če je to eden izmed mnogih problemov današnjih umetnikov in kapitalističnega režima, v katerem živimo, se mi zdi pomembno omeniti tudi izrabo umetnosti za uporabne predmete in številnih trendov, povezanih s tem. V zadnjih dveh letih so se dela različnih umetnikov kot so Klimt, Mucha, Picasso ali Dali pojavila na mnogih potrošniških predmetih, kar sprva deluje kot precej neškodljiva publiciteta, vendar pa se lahko že po krajšem premisleku to izkaže tudi za precej velik problem. Uporaba neke slike ali risbe na popolnoma običajnem predmetu za namen, kateremu prvotno ni bila namenjena, popolnoma uniči vrednost unikatata in njegovega koncepta. Ponovno se pojavlja izguba kredibilnosti umetniške stvaritve zaradi vmešavanja potrošniške kulture trendov, ki prav tako povzroča prenasičenost družbe z izbranimi umetniškimi deli in posledično izgubo vrednosti umetnika. V kakšne smeri nas bo kapitalizem in njegov vpliv na umetnost in položaj umetnikov peljal naprej, še ne vemo; vendar pa je skrajni čas, da se zamislimo, ali je res nujno, da se potrošništvo in pop kultura vžreta v čisto vse pore našega življenja in obstoja.

IV.

besedilo: Sanja Halb

Na srečo lahko rečem – in to bodo vsi malo drugače misleči, čuteči in videči potrdili – da je tudi v DIC-u bila in se ohranila močna »underground« scena, imenovana KUD Pozitiv. Ime si zasluži, saj je ena redkih, katere ustvarjalci niso oz. nismo podlegli heroinu in bla bla bla 'fetaminu ... Ciljam seveda na teater, eno izmed številnih aktivnosti, ki že petnajst let deluje v domačem Krea-toriju, na srečo pa ideje širi tudi dlje od nam domačih štirih sten. Stara šara je ta naš teater, le zakaj bi o njem pisali? V bistvu zato, ker je leto 2013 zanj nekako prelomno. S skoraj novo zasedbo, katere del sem tudi jaz, smo ustvarili predstavo Hrabri novi svet, ki smo jo odigrali v Sarajevu na festivalu srednješolskih gledaliških umetnosti Juventafest, Na njem so nam žirija in ostali sodelujoči z vsem spoštovanjem ter veseljem predali tudi glavno nagrado. Poleg simboličnega steklenega kipca smo dobili še možnost, da se pokažemo na MESS-u, festivalu naših bratov Bosancev, ki se je letos že triinpetdesetič odvil v Sarajevu. Temelje mu je leta 1960 postavil Jurislav Korjenić; od takrat naprej pa je MESS samo rasel, se večal, postajal drugačen in nasprotno s pričakovani, nikoli ni izgubil upanja ali sreče. To ni enostavno, če si deloval v obdobju med 1992 in 1995, ko je v Bosni bila vojna.

Ampak »MESS je sve do danas zadržao svoj istančani ukus za eksperimentalni teatar i njegove inovacije i uz nove umjetnike, predstave, selekcije, nastavio da čeka,« kakor je v enem članku napisal novinar Mirza Skenderagić. Če povzamem, je Mess vse do danes ohranil okus za eksperimentalno gledališče in njegove inovacije ter s tem zrasel v največji evropski gledališki festival na tleh bivše Jugoslavije. Iz svojegastališčalahko rečem, da je ta odlična magnetna točka, ki v svoji sferi zadržuje igre, občutke, prostore, dogodivščine, ki se kot meteor nekomu zaletijo v glavo in raztreščijo realnost, kot jo dojemam. Da ne bom dolgovezila – celotno dogajanje v zvezi s teatrom in festivali me je potegnilo v razmišljanje o eksperimentalnem gledališču, ki me je že od nekdaj mikalo, a mu do zdaj, ko smo na nekak način postali del njega, nisem namenila kaj preveč časa. Naj bo ta članek namenjen torej temu ... Zanimalo me je, kaj pravzaprav se skriva za tem izrazom, v kakšnem opusu je deloval v Ljubljani in kakšno mesto si v njem lahko pripiše Teater Pozitiv. Vendar ne pričakujte natančnega kronološkega, znanstveno utemeljenega nizanja podatkov, ki so zanimivi in potrebni za podrobno razumevanje ali filozofiranje okoli te tematike, saj jih ne poznam, a vseeno

mislim, da vam jo znam v zavest podati na sproščen in zanimiv način preko praktičnih izkušenj. Eksperimentalno gledališče je besedna zveza, ki asociira na nekaj neznanega, kar lahko človeka odvrne ali pa s kančkom nelagodja zelo pritegne. Gre za termin, ki zelo dobesedno označuje namen gledališča – eksperimentirati z vsemi človeškimi, prostorskimi in časovnimi atributi ter povzročiti učinkovito eksplozijo, ki poruši nevidno steno med igralci in publiko. Gledališče je z drugačno vlogo telesa in jezika poskušalo spremeniti doživljanje gledalca ter ga vključiti v svoj novi svet. Gledalec ni bil več pasiven objekt, ampak oseba, nad katero je igralec lahko znesel svojo jezo, mu kričal v obraz, ga spraševal in ni pričakoval odgovorov. Lahko ga je spodbudil k reakciji in lastni akciji na odru ter s tem poskušal v njem zavreti želeno občutenje, ki bi mogoče vplivalo na njegove ustaljene vrednote in prepričanja. S takšnimi metodami ima vsak eksperiment drugačen rezultat, saj je odvisen tako od igralcev kakor od publike, ki je, če se vrnemo h konkretnemu, na vsakem gostovanju spremenljiva. Tako danes, kakor takrat. Kdaj takrat? Če je ta način potrebno umestiti še časovno, mu uradni začetek pripisujejo na začetku dvajsetega stoletja, ko čas v Evropi ni bil tako

zelo drugačen od današnjega. Tudi takrat so vlade zaradi neučinkovitosti in vpletenosti v množico škandalov izgubljale ugled in moč. Gre za čas avantgardne umetnosti 20. stoletja, ki ni ustvarila kratkotrajnih modnih muh, temveč postavila konkretne smernice in ustvarila dolgoročne spremembe. Na spletu sem našla zanimiv članek iz Mladine, ki nosi naslov Gledališka gverila in v katerem je Primož Jesenko, dramaturg, raziskovalec zgodovine slovenskega gledališča in tudi gledališki kritik, povedal, da je zgodba o slovenskem eksperimentalnem gledališču ena sama kontinuiteta: »Začne se z Balbino Battelino Baranovič, ki je konceptualistka in začetnica prvega vala slovenskega eksperimentalnega gledališča. Leta 1955, ko je bila Viteška dvorana v ljubljanskih Križankah preurejena, jo je mestna politika namenila kulturi. Pravzaprav so jo namenili eksperimentalnim gledališkim skupinam: od Eksperimentalnega gledališča Baranovičeve do gledališča Ad hoc Drage Ahačič in Odra 57.« Sredstva za ustvarjanje so sprva bila šibka, saj ob prvi predstavi Eksperimentalnega gledališča, Thèrese Raquin po romanu E. Zolaja, v dvorani ni bilo ne reflektorjev ne tehničnega osebja, imeli so le tajnico in Plečnikov stari grelnik, s financami pa se je ukvarjal

Festival Ljubljana. Navkljub razmeram pa je iz tega nastalo Mladinsko gledališče, ki ga je do leta 1963 vodila gospa Baranovič. Po prenehanju delovanja Odra 57 je leta 1969 nastopilo Gledališče Pupilije Ferkeverk, sestavljeno iz družbe prijateljev pod vodstvom Dušana Jovanovića, njihovo ime pa si je zamislil Milan Jesih. Kot »pleme« so odigrali tudi dve njegovi drami, in sicer dramo Žlahtna plesen Pupilije Ferkeverk in Pupilija, papa Pupilo in Pupilčki. Poleg že predstavljene Balbine Baranovič, je bil za tovrstno gledališče pomemben tudi Lado Kralj, ki je deloval bolj iz ozadja. Po enoletnem podiplomskem študiju se je leta 1971 vrnil iz New Yorka. Okužen z duhom časa, espritom New Yorka, hipiji in ritualnim principom v gledališču je vse to poskušal prenesti tudi v Ljubljano a se naštetu pri nas nekako ni oprijelo, saj ni bilo zadostne hipijevske sproščenosti, da bi se ljudje lahko brez pomisleka prepustili

toku in oblikovanju kulture telesa. Na ta način se misli in občutja niso sprostila, kar je povzročilo nezaupanje v gledališki ritual. Vseeno pa je pripomogel k ustanovitvi Gleja, ki je še danes najstarejše eksperimentalno gledališče v Sloveniji. Njegova zgodba se je začela leta 1970, po tem ko so se »pupilčki« razšli in je nastala pobuda za novo eksperimentalno gledališče. Začetni člani so bili Dušan Jovanović, Zvone Šedlbauer in Lado Kralj, kmalu pa so se jim pridružili še Marko Slodnjak, Igor Lampret, Izток Tory in drugi. Posvetili so se izvirni slovenski dramatik, jo načrtno spodbujali in gojili in začeli igrati besedila svojih avtorjev: Milana Jesiha, Rudija Šeliga, Pavleta Lužana, Frančka Rudolfa, Matjaža Kmecla idr. Po takšnem neurju in naplavi gledališč, česmoromantični, je 19. marca 1996 še nekaj vode s svojo ustanovitvijo in pričetkom svojega teatra naplaval tudi KUD Pozitiv. Že prej omenjena »underground«

scena je tako šestnajst let ustvarjala produkcije in z današnjega vidika gledano, so res vedno tudi bile drugačne. Če smem soditi iz amaterskih igralskih ust, je zanimivo stvar videti tudi »from the inside out«. Način in pristop Hrabrega novega sveta, Elite in drugih »Pozitivnih« predstav sta energična in plemenska. Ožimo, širimo, sestavljamo prostor, plešemo, stojimo, govorimo, smo grobi, smo nežni, smo erotični, provokativni in tihi v svojem kričanju. Želimo si sprememb, pritiskamo na gledalca, za vsem tem pa smo še vedno mladi, naivni, željni novega in pripravljeni na vse noro. Igre delamo sami, usmerjajo nas mentorji, pomagajo nam gledalci. Ustvarili smo hrabri svet, ki ga nadaljujemo ... In če sodimo po mnenju Primoža Jesenka, gledališkega kritika, ki pravi da je »eksperimentalno gledališče vsako ambiciozno, tudi sodobno gledališče, ki želi razvijati svojo posebno umetniško poetiko,« potem se z vso pravico lahko

prištejemo k razvoju eksperimentalnega gledališča na Slovenskem. Nekako tako bi postavila vzporednice med nami, dogajanjem v teatru in eksperimentalnim gledališčem. Vendar pa smo v svoji pristnosti »še naprej majhna hiša neustavljivih žurerjev, ki jim teater pomeni prostor sproščanja nalezljivega veselja, imunega za neozdravljivo profesionalno deformacijo malo večjih hišic,« kot je razmere v Gleju komentirala novinarka Jedrt Jež Furlan. Tako bomo še naprej eksperimentirali v našem podzemnem odrskem laboratoriju, pod vprašaj postavljali vse ustaljene norme in povzročili eksplozijo emocij vsakič znova, ko se bodo prižgale luči.

In še vedno ga žgečka me-
glena skrivnostna misel ...

V.
CAN WE DO IT? ISKANJE PRAVICE IN
BORBA ZA ENAKOST

besedilo: Nika Vidovič

VI.
ANTIFEMINAZI

besedilo: Natalija Kosmač

Kaj je feminizem, katerih tem se dotika, česa se feministi poslužujejo in kaj želijo doseči, kako razmišljajo in navsezadnje, od kod izvira njihovo prepričanje? Vse to so vprašanja, ki se velikokrat pojavijo ob pridevniku feministično in ob samem pojmu feminizem. Tudi meni so se, ko sem v medijih zasledila zgodbe o ruskih aktivistkah Pussy Riot. Iz prve roke sem želela izvedeti za čem stojijo tisti, ki se imajo za feministe in pod tem imenom tudi delujejo. Vprašanja sem zastavila Mari Vujić, programski direktorici festivala Mesto žensk, ki je ena izmed aktivnih slovenskih feministk in tisti naslov, na katerega se obrneš, ko te zanima karkoli o delovanju slovenskih feminističnih društev. O festivalu je povedala: »Mesto žensk odpira prostor, v katerem ustvarjalke, tako umetnice kot teoretičarke, aktivistke in aktivisti z vseh koncev sveta predstavljajo svoje stvaritve in dosežke širši javnosti. Vsako leto se v slovenski prestolnici naniza od 50 do 60 dogodkov s področja odrskih umetnosti, glasbe, vizualne umetnosti, intermedijske umetnosti, filmske in video produkcije, literature ter teoretičnih praks, preko katerih ustvarjalci tematizirajo pomembne in kritične vidike sodobnosti ter postavljajo intelektualno platformo za spodbujanje javnih polemik in novih dimenzij pri ozaveščanju širše javnosti.«

O feminističnem gibanju v Sloveniji pa Mara pojasnjuje: »Feministično gibanje ni enoten pojem, ker je feminističnih gibanj več. Če primerjamo feministično gibanje drugod po svetu s tem, kako so se tematike razvijale v njem, lahko paralelo potegnemo tudi s slovenskim prostorom. V enem intervjuju je Milica Atnić Gaber razložila, da se je žensko gibanje, še posebej feministično, praviloma oblikovalo pod zahtevo za enotno gibanje v smislu – vse ženske smo enake in vse bi se morale boriti za isti cilj. Tako je bilo tudi v Sloveniji. V osemdesetih letih so se začele ustanavljati posamezne ženske skupine, ki so običajno bile zavezane enemu cilju, eni tematiki. Lezbijke so bile del feminističnih prizadevanj scene, dokler niso začutile, da vprašanja, ki so jih zanimala, ne prihajajo v ospredje in takrat so začele na to opozarjati. Drugi val feminizma v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja v Sloveniji in bivši Jugoslaviji je prinesel ključne dogodke, ki so skozi feministično gibanje vzpostavili in aktualizirali spolno vprašanje in ki so bili pomembni za razvoj feministične teorije in vzpostavitev ženskih študij pri nas. Problema spolne stratifikacije tedaj niso prepoznala niti študentska niti druga družbena gibanja, pač pa so ga na dnevni red postavile ženske same, ko so ugotovile, da so v vseh ostalih gibanjih spregledane.

Feminizem v Jugoslaviji se je začel v Zagrebu in po mnenju predavateljice so imele tamkajšnje feministke velik in pozitiven vpliv na oblikovanje feministične scene v Sloveniji. Danes je ta generacija aktivna predvsem v akademskih krogih. Mlajše generacije feminističnih gibanj pa večinoma niso institucionalizirane, zato delujejo na različnih področjih in niso poenotene. Aktivno se ukvarjajo s temami kot so ohranitev osnovnih (že zdavnaj priborjenih) pravic, s problematiko dela (nevidno, podplačano, neplačano delo), pravicami LGBT skupnosti, zastopanosti žensk v politiki, znanosti in gospodarstvu, spolnem nasilju in nasilju nad ženskami ipd. »Pussy Riot, skupina enajstih provokativnih ruskih glasbenic in aktivistk, ki so se marca 2012 javno, v cerkvi Kristusa Odrešenika, uprle Putinovemu režimu. Njihov performance je razburil ruski konservativni verski vrh, ki je zato za dve aktivistki zahteval dve leti prisilnega dela, tretjo pa so obsodili na pogojno kazen. Šele lani decembra sta bili ti dve članici pomiloščeni. Njih bi lahko uvrstili v mlajšo generacijo bork za pravice žensk. Pa bi lahko težo njihovega nastopa, ki je bil za Putinovo konservativno Rusijo in za razmere v njej zelo drzen, primerjali s težo slovenskih političnih gibanj? Mara pravi: »Ne moremo primerjati aktivizma Pussy Riot s slovenskim

feminističnim aktivizmom, ker so okoliščine v konservativni Putinovi Rusiji daleč bolj radikalne, posebej za ženske in LGBT skupnosti, kot tudi za druge etnične manjšine. Za tako ostro kazen – do sedem let zapore – je zaslužen predvsem ruski verski vrh, ki je zahteval, da sodišče žaljenje verskih čustev obravnava kot kaznivo dejanje, ne kot prekršek. V Sloveniji ni tako radikalnih potez iz strani političnega in verskega vrha, vendar se različne pravice žensk krajšajo na dnevni bazi, brez da bi večina to sploh opazila. Še zdaleč ne moremo reči, da živimo v pravični družbi, saj ima tudi Slovenija črne madeže na svoji vesti – to so denimo Izbrisani ali pa Družinski zakonik. Osebnostno se ne strinjam s trditvijo, da so pravice žensk enake pravicam moških. Dostikrat se namreč pozablja, da so si ženske morale v zgodovini skorajda vsako pravico, ki so si jo pridobili moški, posebej izboriti. Pravice, ki jih imamo, sprejemamo kot nekaj danega, kot nekaj, kar je kar tako prišlo. Kot nekaj povsem običajnega. Po drugi strani se je pa treba zavedati tega, da tudi to ni večno, torej da gremo lahko tudi pri ohranjanju pravic korak nazaj. Primer je recimo pravica o svobodnem odločanju o rojstvu otrok oz. pravica do splava. Vidimo, da se to pravico dostikrat ponovno postavlja pod vprašaj. Izpostavila bi še neenakosti, ki so najbolj očitne,

in sicer razlika v plačilu med moškimi in ženskami ter ob upokojitvi nižje pokojnine žensk.« Potemtakem feminizem stremi k enakosti in kot primarno zahtevo navaja enakost spolov. Vseeno pa je vprašanje, do kakšne mere si te enakopravnosti sploh želimo. Smo se, v kolikor si prizadevamo do popolne enakopravnosti z moškimi, torej pripravljene odreči nekaterim privilegijem, ki so si jih priborile borke v 20. stoletju? Na tem mestu se Mara Vujić poslužuje razlage dr. Antić Gaber: »Mnogi ljudje menijo, da feminizem dela silo ženskam in da hoče izenačiti moške in ženske. Tu gre za eno temeljno nerazumevanje pojma enakosti. Ne gre za to, da bi ženske rade postale enake moškim, razlike so in bodo ostale. Pri tem naj opozorim še na to, da so razlike znotraj enega spola včasih večje kot razlike med spoloma v določenih kategorijah.« Ne glede na vse, je torej osnovno poslanstvo feminizma in tudi festivala Mesto žensk enakost? Kot pravi Mara, je: »Poslanstvo Društva je promocija žensk v kulturi oz. promocija

enakosti na osnovi spola, rase, verske pripadnosti ipd. in opozarjanje na neenakomerno in neenakopravno zastopanost ter sodelovanje žensk v umetnosti in kulturi, predvsem v javnih institucijah in dogodkih nacionalnega pomena ter tudi v širši družbi. Izhajajoč iz dejstva, da je zgodovina umetnice pogosto spregledala, kot poglobitveni kriterij za selekcijo predstavljenih del in dogodkov postavljamo žensko avtorstvo.«

Bilah korekli, da je feminizem trend?

Mara Vujić si za ta odgovor pomaga s citatom Bojane Kunst, ki pravi, da: »Feminizem vse bolj in bolj postaja slabšalna beseda, ustvarja se tihi upor proti feminizmu. Tihi trend pozabe, kaj je pravzaprav feminizem naredil in omogočil. Kako je mogoče v današnjem času sploh reči, da so feministične ideje anahronistične? Nenazadnje je prav feminizem tista misel, ki je med prvimi opozorila na spreminjanje razmer dela v poznem kapitalizmu, na problematično izginjanje ločnice med delom in prostim časom.« (Kunst, 2013)

VI.

besedilo: Natalija Kosmač

Čeprav ženske presegamo polovico svetovnega prebivalstva, v mnogih pogledih nismo popolnoma enakopravne moškim. Enakopravnost nam je še vedno tuja, čeprav živimo v 21. stoletju in so nam borke za enakopravnost v zadnjih 60. letih priborile tudi znatno več pravic. Vzrok za to so bile tudi okoliščine druge svetovne vojne, ko je primanjkovalo moških, da bi delali v tovarnah, zato so ženske zasedle njihove pozicije in delale namesto njih. Tako so dokazale, da so zmožne delati isto delo kot moški. Posledično se je razvil feminizem, borba za enakopravnost žensk, proti vladajočemu moškemu patriarhizmu, vsaj po definiciji. Ženske so se borile z namenom – borile so se za pravice, katerih niso imele. Imele so jasen cilj, katerega so dosegle. Menim, da je danes feminizem rahlo spolzel iz kontrole. To gibanje naj bi zahtevalo enakopravnost – v smislu enakih pravic in privilegijev za oba spola. V praksi pa temu ni tako. Danes zato feminizem slovi tudi po huliganskem protestiranju brez razjasnjenih zahtev in po zaprtomiselnosti. Pravice, za katere se borijo, že dolgo niso več problem, saj smo jih ženske dobile – lahko volimo, se svobodno poročimo in ločimo, smo lastnice posesti, študiramo in izbiramo kariero, aktivno sodelujemo v politiki in nismo omejene pri zasedanju pozicij. Če smo si jo pripravljene izboriti,

jo lahko dobimo, brez da nas bi omejeval naš spol. Pot do vrha še nikoli ni bila lahka, ampak je enako zahtevna tudi za vsakega moškega z enako mero ambicije in talenta. Skratka smo samostojne in samozadostne. V družbi je vedno veljalo pravilo – ženske in otroci na prvem mestu. To pa je bilo dejansko uveljavljeno zaradi praktične potrebe. V prazgodovini, ko so ljudje živeli v plemenih, je bilo namreč preživetje rodu odvisno od števila žensk v njem. V primeru, da je prišlo do naravne katastrofe, ki je pobila veliko število žensk, je to za pleme pomenilo veliko možnost zatona. Manjši problem bi bil, če bi se zgodilo nasprotno, kajti pri repopulaciji lahko en (zelo srečen) moški opravi nalogo več drugih; ženske pa so omejeni faktor reprodukcije. Ta miselnost se je skozi zgodovino ohranila še naprej. Ženske so zato zaprli v »zlate kletke«, ker so jih moški hoteli imeti na varnem pred zlom. To je v mnogih obdobjih pripeljalo do drastičnih omejitev in ukrepov, od katerih mnogi niso bili ravno najboljši. Še danes se pričakuje, da imajo ženske prednost, denimo v primerih, ko gre za življenje in smrt – za sedeže v rešilnih čolnih, za reševanju v požarih in podobnih situacijah. Za življenje ali smrt. Ženske in otroci so na prvem mestu, moški pa so tu vsakič postavljeni na zadnje. Še vedno se ravnamo po starem pravilu,

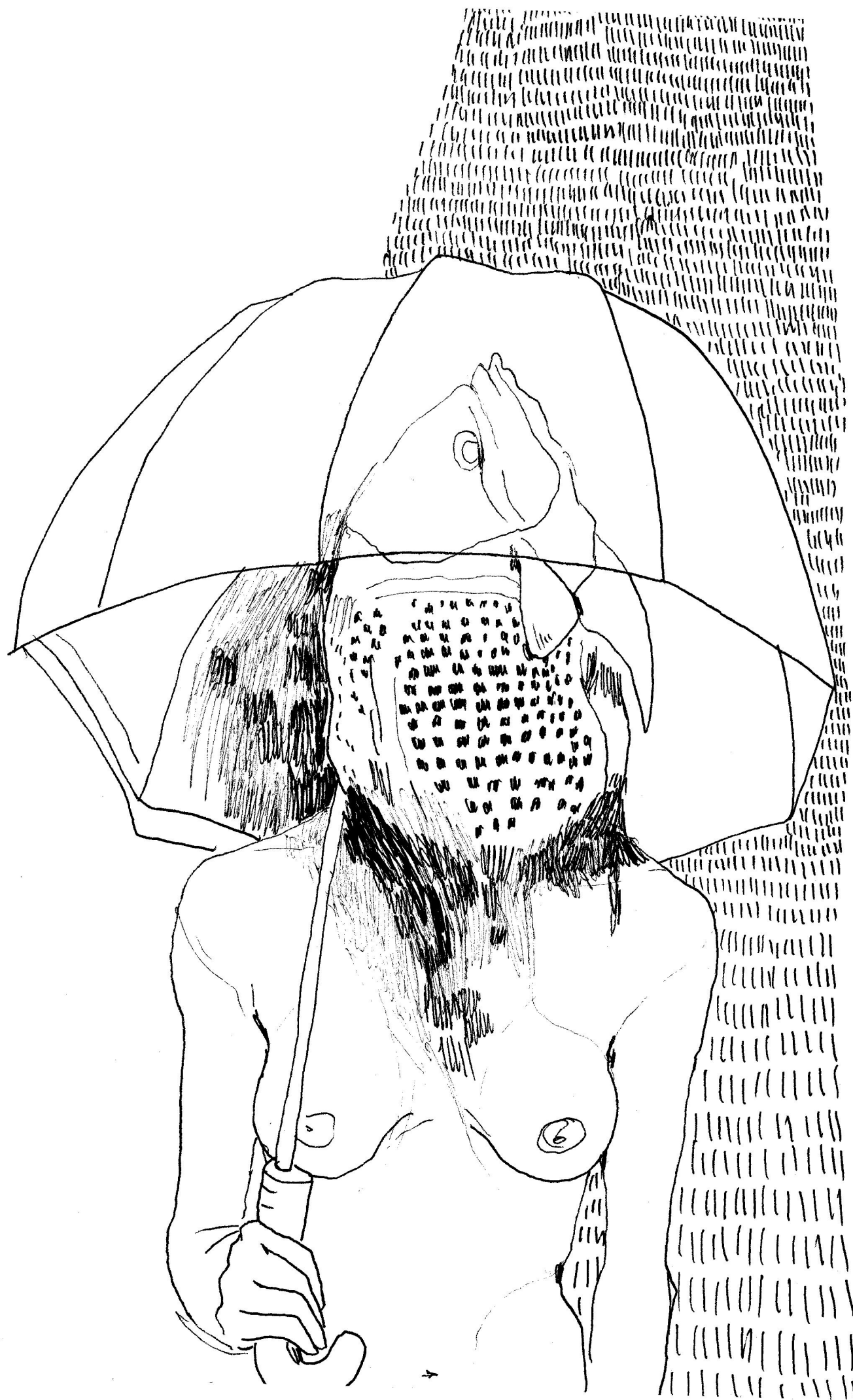
čeprav naše preživetje kot vrste ni več odvisno od tega – na svetu nas je vendar 7 milijard! Krvavimo vsi enako, tudi proti ognju ali mrazu nihče ni bolj odporen kot drugi ... zakaj potem ene rešujemo prej? Tukaj se ne gleda, koliko je oseba zmožna, produktivna, kako dobra je po srcu, ali kakšen človek je – možnost preživetja zanjo bo odvisna le od tega, katerega spola se je rodila. Če pa kdo upa reči, da je to samoumevno in ni privilegij, se močno moti. Že od otroštva deklice učimo, da lahko v primeru, da se jim zgodi kaj slabega, poiščejo pomoč, saj so njihova čustva, problemi in potrebe pomembne. Njihov svet se vrti okoli njihovega problema, zato naj bi se tudi svet drugih. In kaj učimo dečke? Že od malih nog jim pravimo, da fantje ne jokajo, da so močni in samostojni! S problemi naj se ukvarjajo sami, saj druge ne zanimajo, bolečino naj pretrpijo, čustva pa naj skrivajo, saj je njihovo razkazovanje zelo nemoško. Požrejo naj vse svoje strahove in se s svetom spopadejo sami. Vse naštetu pa se obema spoloma zagotovo kaže pri reagiranju in obvladovanju situacij kasneje v življenju! Zdi se mi, da se zato fantje v današnjem svetu enakopravnosti boljše znajdejo, saj so sprijaznjeni z dejstvom, da drugi ljudje ne bodo delali

stvari namesto njih in da se morajo znajti sami. Zato imajo več višjih pozicij, čeprav so te vsem enako dostopne. Res pa moramo upoštevati, da imamo enake pravice komaj dobrih 50 let. Pred nami je bila le še ena generacija, ki je imela enake pravice čez celo življenje; hkrati pa tudi tisočletja miselnosti, da nismo zmožne opravljati »moških« del. Zdi se mi, da še nikoli v zgodovini ni bilo toliko ambicioznih žensk, kot jih je danes – žensk, ki so pripravljene trdno delati in se dokazati kot enakovredne. Privilegijev in ugodnosti, ki izhajajo iz našega ženskega statusu, imamo več, kot se mogoče zavedamo. Recimo, če pogledamo »vsakodnevne banalnosti«, ki se nam zdijo samoumevne. Za zmenke redko plačamo same, prav tako izkoriščanje partnerja kot sofinancerja za naše razvade ni redkost. Redkokatera punca zbere pogum in sama povabi fanta ven, še redkeje ga zaprosi za roko, saj se izgovarjamo, da to našemu spolu ne pristaja. Če se odločimo, da bi raje, kot da služimo svoj denar, bile gospodinje, se to nikomur ne zdi nič čudnega; ko pa se za to odloči moški, vse skupaj postane vprašljivo. Če se od moža ločimo, nam je dodeljena polovica skupnega premoženja, obravnava na sodišču glede skrbništva otrok pa je pogosto naklonjena ravno nam.

Vendarle pa lahko rečemo, da imamo srečo. Ne živimo več v svetu naših babic, ko je bila izbira poklicev tako omejena. Od rojstva dalje so nam dodeljene vse človeške pravice; medtem, ko jih naše vrstnice po svetu na žalost še vedno nimajo. Vendar kljub temu ženske ne zasedamo toliko vrhovnih položajev kot moški, saj zavzemamo le 13 % vsega svetovnega parlamenta in 20 % glavnih položajev vseh humanitarnih organizacij. Kaj je torej vzrok za temi številkami? Kot prvo, smo postavljene v težko pozicijo izbire med kariero in družino. Kljub službi dodatno opravljamo še dvakrat več dela v gospodinjstvu in trikrat več pri vzgoji otrok kot moški. Njim odločitev med družinskim življenjem in poklicem tudi ne ogroža kariere. Kot drugo, se pogosto podcenjujemo. Raziskave so pokazale, da naj bi se za svojo plačo pogajalo 57 % moških in le 7 % žensk. Kot tretje, uspeh pogosto pripisujemo zunanjim faktorjem (imela sem pomoč, imela sem srečo), moški pa ga pripisujejo sami sebi in svojim sposobnostim, tudi če so dejansko res prejeli zunanjo pomoč. Kot četrto pa je dejstvo, da pogosto prehitro odnehamo takrat, ko si začnemo načrtovati družino. Ne vzdignemo več roke, ne borimo se za napredovanje, ne sodelujemo pri novem projektu,

saj sinočemo nakopati preveč dodatnega dela za prihodnost ... In kot peto, premalokrat se izpostavimo, ker svojega dela in sebe ne cenimo in se zato raje (prehitro) sprijaznimo z manj, kot si zaslužimo. Dejanski, realni in pošteni feminizem ne sme izhajati iz pozicije »žrtve«, temveč iz tega, da nam nekaj v osnovi pripada. Obenem pa ne smemo zahtevati več, kot pripada nasprotnemu spolu saj eni brez drugih ne obstajamo. S cepetanjem in trmastim vztrajanjem vsekakor ne bomo prišle do rešitve in se ne bomo uspešno spopadle s prevlado, katero očitamo drugi strani. Upoštevati velja biološke razlike in pogojenost, antropološke in zgodovinske razlage za nastanek tega gibanja in njegov občutek za realno in pravično. Vendar osebno še vedno mislim, da se ni za podrediti vsakemu modernemu gibanju, brez da bi se poglobili v vzroke, zakaj se z njim strinjamo in za kaj se borimo. Če imamo razčiščene namene in dejstva, se aktivizem lahko vrhunsko obnese, v primeru da slepo sledimo nejasni poti, pa lahko konkretno zabrodimo. Na tem primeru se to v končni fazi lahko pokaže kot masivno gibanje ljudi, ki so slepo poslušali predloge in jih sprejeli, brez da bi jih tudi premislili.

Tišje, vse tišje je v meni ...

VII.
STOJIM SREDI PANAMSKEGA PRAGOZDA
IN SE OKLEPAM SVOJE DENARNICE

besedilo: Sanja Kranjc

VIII.
SUITABLE FOR VEGETARIANS

besedilo: Jan Vogelj

IX.
SUBKULTURE

besedilo: Alma Zupan

VII.

besedilo: Sanja Kranjc

Jesenska Ljubljana. Megla se razprostira nad celotno kotlino, mrzel jesenski veter pa brije po uličicah, polnih zvedavih turistov in premraženih prodajalcev kostanja. Družčina petih deklet na sprehodu proti zapuščenemu Kongresnemu parku. Lepe, do potankosti urejene – lasje prekrasni, obleka v stilu, postave popolnoma ustrezajo zapovedim modne industrije in vsemu tistemu, kar naj bi predstavljajo popolnost in s čimer nas mediji obkladajo iz dneva v dan. A na obrazu nič ... njihovi nasmeški so prazni, v očeh ne zaznam nobene zgodbe. Opazim le brezkončni trud in poskušanje, da bi ugajale vsem. Dekleta zavijejo proti Križankam in jaz jim še naprej sledim. Malo iz dolgčasa, malo pa tudi zato, ker ne vem, kam bi se dala. Ko se jih že naveličam opazovati in skoraj pozabim nanje, zaslišim njihov smeh in šepetanje ter zagledam njihove kazalce, vse usmerjene proti nekoliko obilnejšemu dekletu, ki z dvema učbenikoma v roki sedi na klopi, iz pločevinke srka gazirano pijačo in ob tem na vsake toliko ugrizne v ogromen kos pice. »Nič čudnega, da ji je vseeno, kok poje in kok je debela, saj je itak nihče nebi hotu, poglej kakšna piflarka je,« se oglasi ena izmed lepotic pred mano, ostale pa ji pritrdijo s tihim hehetom. V tistem trenutku ne vem, kaj bi storila, kako bi se odzvala in kakšnage sploh moja vloga na tem mestu. Sem le bežni opazovalec, slučajno ujet v brezsmiselno dogodka ali pa je moj namen stvari spremeniti, jih izboljšati? Ne rečem, da je katera koli izmed deklet boljša od druge, niti ne pravim, da je z njo lažje shajati ali pa da bo v življenju prišla dlje. Vse, kar me zanima je, zakaj se danes, v času družbene in gospodarske krize, ko je združevanje in sodelovanje naj bi nas združevale glede na

interese, a v resnici le ločujejo, vlečejo druga od druge ter medse vnašajo nestrpnost, iz katere se postopoma razvijeta zavračanje in sovraštvo do drugačnih. Začne se že v vrtcu – ti imaš barbiko, jaz dojenčka. V osnovni šoli se nadaljuje – jaz igram košarko, ti hodiš k novinarskemu krožku, si skavt ali tabornik, emo, flešer, punker ali pa mogoče mamina punčka, vedno doma za knjigami? Gucci, Armani, Diesel, Dolce&Gabbana ali oblačila iz druge roke? Namesto, da bi s časom to prerasli, preboleli in se bili sposobni osvoboditi iz nekih družbenih okvirov, kletk, v katere smo se sami zaprli, postane le še huje. Si rdeč ali črn, za leve ali za desne, greš v nedeljo k maši ali na partizansko proslavo? Ljudje smo čudna bitja. Vsi enako krvavi pod kožo, enako odvisni drug od drugega. A namesto, da bi opazili to, se raje osredotočamo na razlike. Sociologi pojav različnih družbenih skupin sicer raje predstavijo kot povezovanje ljudi z nekimi skupnimi značilnostmi, a sama ga razumem kot združevanje iz strahu pred drugačnimi in njihovim združevanjem. Zamisli si življenje, v katerem ne bi bilo ne blagovnih znamk, ki bi nas označevale in nam vsiljevale podobo o samemu sebi ter drugih. Zamisli si življenje, kjer denar ne bi imel veljave, torej tisti, ki ga ne bi imeli ne bi občutili svoje nemoči in nadvlade preostalih. Življenje, kjer »vsi drugačni, vsi enakopravni« ni le puhla fraza. Življenje, kjer se ti ni treba uvrščati nikamor, kjer si ti lahko »ti«. Kjer med ljudmi vlada čista ljubezen, kjer lahko občutiš pravo, iskreno srečo. Jaz sem ga imela priložnost doživeti. Bilo je rajskih pet tednov potovanja po Panami in Evropi skupaj s še 225 mladimi, polnimi energije, potenciala, samozavedanja in ambicij. Vsi smo bili eno. Oblečeni v enake preproste bele

majice in pohodniške hlače, povsem prekriti z blatom. Bogat, reven, musliman, katolik, budist, marksist, žurerka, ministrant, piflar, zabušant, snob, hipster ... Po osemurnih pohodih po tropškem deževnem gozdu vse razlike izginejo, oznake pa odpadejo, še preden jih osebi sploh lahko prilepiš. Izkušnja je bila še toliko močnejša zaradi tedenskega bivanja v eni izmed vednoredkejših pristnih indijanskih vasic. Tam ni računalnikov, ni Facebooka, kjer bi nam število 'lajkov' določilo osebnost, ni najstniških pop idolov, katerim bi mladostniki želeli biti podobni, ni ločenih trgovin za bolj in manj finančno sposobne. Zato se tam zares lahko pokažeš v pravi luči, nihče te ne omejuje, ne določa. Tam ugotoviš, da si si okove, ki te v naši materialistično naravnani družbi vežejo, nadel sam ter tudi, da imaš v rokah ključ. Le uporabiti ga moraš znati. Tam se ti pokaže bistvo življenja, bistvo človeka in življenja v skupnosti. Že Goethe je vedel, da si lahko sam zares srečen le, ko greš sam čez sebe, se popolnoma spremeniš in si sposoben pomagati drugemu, saj s tem najbolj pomagaš ravno samemu sebi. Nikoli se nisem strinjala s tezami, ki pravijo, da je bistvo človeka gnilo, pokvarjeno, a zavito v celofan, da ga k popolnosti stremeča družba ne bi izključila. Prej bi rekla, da je današnja zahodna, kapitalistično usmerjena, družba tista, ki v nas prebudi vse najslabše, ki zaradi želje po dobičku na podlagi visokorazvite tehnologije pod seboj tepta vse tisto, kar se je še našim pradedkom in prababicam zdelo sveto. Srednjeameriški Indijanci tega ne poznajo, pri njih ima še vedno vsaka stvar svoj namen, smisel in pomen. Svojih legend, bajk, pesmi in obredov niso le oskrunili, jim odvzeli vsebino ter jih nakrancijali s pridevnikom tradicionalen,

da bi lažje izvlekli denar iz množice turistov, željnih nečesa novega, temveč jih še vedno spoštujejo ter ohranjajo. Zato mi pogovor z mladim srednjeameriškim Indijancem še vedno ne gre iz glave. Bil je čas večerje, tema se je že spuščala nad malo vasico sredi tropskega deževnega pragozda Darién in roji komarjev so se že pripravljali, da se ponovno napijejo njim očitno bolj slajše zahodnjaške krvi. Navkljub trdemu delu sivolasih indijanskih ženic, ki so skoraj tristoletnim popotnikom ves dan, ne da bi za to zahtevale ali želele sprejeti kakršnokoli plačilo, pripravljale večerjo v obliki tradicionalnih pečenih banan ob pečeni perutnini, mi tisti večer hrana ni dišala. Zato sem svoj obrok podarila peščici ljubkih rjavookih malčkov ter se usedla k trojici domačinov, od 14 do 16 let starih fantov, ki so na malem prenosnem računalniku vedno znova poslušali isto pesem o lepotah seksa brez čustev za eno noč. Niti približno nisem razumela, kako lahko v naselju, kjer malo večja koliba šteje za vilo in elektrika za privilegij meščanov, trije najstniki uporabljajo dokaj moderen prenosnik. A moja španščina žal ni bila dovolj dobra, da bi se o tem lahko pozanimala, zato sem raje pričela debato o njihovem življenju. Zavedam se, da sem bila sama, kljub vsem privilegijem, ki sem jih imela, še vedno le turist in začasni obiskovalec teh čarobnih krajev, a ko mi je vrstnik iz drugega konca sveta zaupal, da je njegova največja želja na svetu oditi v Evropo, me je imelo, da bi pričela kričati. In izkričala bi si grlo, srce in še kaj, če bi me moja vljudnost le ne držala nazaj. »Pa saj je lepo tukaj, imam veliko prijateljev, a v Evropi je še tisočkrat bolje pa še komarjev ni. Kako srečna moraš biti, ker lahko živiš tam,« je nadaljeval, ko je opazil, da sama ne najdem

besed za nadaljevanje pogovora. Opisal mi je, kako krasno bi bilo delati v pisarni, biti brez skrbi, piti Coca-Colo namesto vode in se ne omejevati s pravili starejših. Solze so mi stopile v oči in v glavi sem imela le eno vprašanje – ZAKAJ?! Želela sem ga objeti, tesno stisniti k sebi, ga zvezati ter privezati na njegovo domačo vas in ga nikdar spustiti od tod. A njegove oči so vame zrle s takšnim navdušenjem in željo po poslušanju zgodbe o Krasnem novem svetu, da mi je besed dokončno zmanjkalo. Kako nemočno in neumno sem se počutila v tistem trenutku, kako strašno sem si želela, da bi raje ostala doma in nikoli ne prišla v ta njihov mali raj, da bi jih pustila izolirane sredi gozda, živeti, dihati, peti, plesati po svoje, kakor so to počeli že njihovi predniki in ljudstva pred njimi. Kajti sreče ne moreš najti v bogato okrašenih stanovanjih, niti v divjih nočnih klubih in vsem razkošju velikanskih mest. Ne, skrita je v pripovedkah prastare babice, v toplem materinem objemu, nasmehu preprosto oblečene deklice iz sosednje kočice, čisti reki, ki se pretaka skozi nekdanje neomadeževani gozd. In bolj ko se podimo za njo, več kot v nje iskanju zapravimo, bolj smo ji pobegnili. In zato v Indijančevi želji po iskanju tega, kar je v resnici že vedno imel, nisem bila sposobna najti niti kančka ironije, videla sem le tragedijo, že veliko prevečkrat povedano zgodbo. Starodavnih kultur niso uničile le puške in pištole osvajalcev, uničila jih je predvsem njihova želja po tem, da bibili podobni »belim bogovom«. In kakor so že pred stoletji njihovi predniki padli na finto pobarvanih koščkov stekla ter omamne pijače, ki te odreši vseh skrbi, za katere prej sploh vedel nisi, da jih imaš, danes te zadnje pristne koticke, kjer življenje še vedno živijo, ne le

opazujejo, ogroža že sam obstoj naše potrošniške družbe. Toliko sem mu še imela za povedati, toliko še za razkriti in pojasniti, bila sem mu pripravljena uničiti vse iluzije in sanjarije, jih razbiti, kakor so se njihovim prednikom skupaj s celotnimi civilizacijami razbila in uničila tudi ničvredna darila zavojevalcev. A že se je oglasila piščalka, ki je nas popotnike strogo pozvala k trdo zasluženem počitku. Še preden sem dodobra dojela, za kaj gre, je skupina popotnikov že odhajala v šotore, moj novi znanec pa se je s prisrčnim nasmeškom poslavljaj od mene. A nisem ga mogla kar spustiti v ta kruti svet brez opozorila. »No, por favor... Ne odidi, prosim ostani tukaj... V Evropi no es perfecto, verjemi mi. Ostani tukaj in bodi srečen s tem, kar imaš. Ker to je vse kar potrebuješ,« sem z ogromnim cmokom v grlu zašepetala in odšla za prijatelji. Sonce je dokončno zašlo in večer se je za vse, razen za vedno lačne komarje, končal. A kakor za dežjem vedno posije sonce, tudi za nočjo vedno pride nov dan, poln dogodivščin, veselja, ljubezni, radosti, pa tudi stvari, za katere bi si želel, da se ne bi zgodile. Naše popotovanje se je nadaljevalo – iz Paname smo odšli v Belgijo, od tam pa v Francijo in Španijo. Spoznala sem ogromno novih ljudi in krajev, se tisočkrat do solz nasmejala ter od ginjenosti zjokala, bila na vrhuncu moči in se hkrati zavedala svoje šibkosti. Podrli so se mi vsi stereotipi, na katerih sem do tedaj gradila podobo sveta in navkljub bivanju sredi centra vsega potrošništva sem bila srečna. A tudi to ni moglo trajati večno in kakor vsi ostali ruterosi, sem se tudi sama morala vrniti domov, v ta vedno bolj brezobziren svet, kjer se vse spreminja, le moč denarja vedno ostaja ista – prevelika.

VIII.

besedilo: Jan Vegelj

Vegetarijanstvo po svoji osnovni definiciji iz Slovarja slovenskega knjižnega jezika pomeni prehranjevanje samo z rastlinsko hrano. Vendar lahko le-ta nasprotuje dejanskemu stanju v svetovni populaciji. Na videz se ta lahko opredeljujoča skupina, ki naj bi jo skupaj združevalo uživanje hrane rastlinskega izvora, deli na različne podskupine. Vsakdo namreč ob oznaki vegetarijanca pomislili na osebo, ki se odreka predvsem in izključno mesu zaradi etičnih razlogov. Ozkogledi, kot znamo biti, pa spregledamo tudi druge razloge in oblike. Dokaj hitro pozabimo na osebne razloge posameznika, ki vključujejo ekonomsko, zdravstveno in filozofsko stališče. Ni nujno, da je odločitev popolnoma prostovoljna. Hatha Yoga je na primer eden izmed primerov duhovnih tehnik, ki svojim prakticionarjem narekuje striktno odrekanje mesu, prav tako pa tudi različne religije svojim vernikom narekujejo post ali pa prepovedujejo uživanje določene vrste mesa. Korenine vegetarijanstva najdemo že v stari Indiji in Grčiji, kjer se je razširilo predvsem na podlagi ljubezni do živali. Od začetka so ga podpirali filozofi in verske sekte; med njegove velike zagovornike pa bi lahko prišteli večino starogrških filozofov, Platona, Sokrata in tudi Pitagoro. Z razvojem civilizacije je vegetarijanstvo v Evropi postalo povsem sprejemljivo, vendar je po reformi rimskega cesarja Konstantina izginilo.

V različnih religijah, vse od budizma do hinduizma, ki so se začele predvsem v Indiji, so se ga običajno posluževali ortodoksni verniki in verski voditelji, saj so tako dosegli neko drugo stopnjo zavesti. V Evropi pa so se ga takrat posluževali določeni redovi menihov zaradi asketskih razlogov, želji po odpovedi zemeljskim, življenjskim užitkom. Tu se je ponovno pojavilo v dobi renesanse in si v času razsvetljenstva pridobilo družbeno mnogo bolj sprejemljivi status. Izpeljanko iz latinskega vegetus, kar v dobesednem prevodu pomeni živahen in energičen ter močno namiguje na psihično stanje vegetarijancev, naj bi prvo uporabilo Združenje vegetarijancev v Ramsgatu, angleškem mestu, ki je bilo že takrat odličen pokazatelj diverzitete vegetarijancev. Ob ustanovitvi združenja je člane povezovala predvsem želja po brezmesni dieti; nikoli pa pri njih niso bile zarisane neke jasne meje pri uživanju preostale prehrane živalskega izvora. Tako so se skozi desetletja definirali laktovegetarijanci, ki poleg živil rastlinskega izvora uživajo tudi mlečne izdelke in predstavljajo kar 70 % vseh vegetarijancev. Istočasno se je pojavil obstoj ovovegetarijancev, ki od živalskih proizvodov uživajo samo jajca in veganov, ki ne uživajo popolnoma nobenega živila živalskega izvora. Zadnji, ki so izmed vseh najbolj ozaveščeni, ne nosijo naravnega usnja in krzna, izogibajo se uporabi kozmetike preizkušene na živalih in kar bo

za mnoge presenečenje, izogibajo se celo uživanju medu. Med bolj redke in strožje oblike uvrščamo presnojedstvo, sadjejedstvo in makrobiotiko, kjer, kot lahko že iz izrazov razberemo, posamezniki jedo samo izbrano vrsto hrane. V obliki odrekanja mastni hrani in mesu je vegetarijanstvo promovirano tudi kot del zdravega načina življenja in neposredno tudi vzrok za vedno hitrejši vzpon števila vegetarijancev letno. V preteklosti je bil po mnenju stroke največji problem vegetarijanstva pomanjkanje nekaterih ključnih vitaminov in mineralov. A vendar se danes večina strokovnjakov strinja, da je ta omejitev premostljiva in da se izgubo da nadomestiti s primerno, raznoliko prehrano. Vse od ustanovitve združenja naprej je bilo vegetarijanstvo potisnjeno v ozadje. Ob dveh svetovnih vojnah, ko je večina Evrope žive-la v pomanjkanju, je le redko kdo premišljeval o načrtovanem odrekanju in postu. Nekaj let po koncu druge svetovne vojne pa je v Združenih državah Amerike zapihal nov veter. Če bi se leta 1945 sprehodili po ulicah New Yorka in se pogovorili s katerim izmed mimoidočih, bi ob omembi joge in budizma mnogi preprosto skomignili z rameni, saj se je obsesija z Indijo uradno pričela šele nekaj let pozneje. Zagotovo pa bi imel priložnost spoznati Eden Abheza, samooklicanega umetnika in tekstopisca, ki je že v štiridesetih letih prejšnjega stoletja svet presenečal s svojo ekstravaganco. Svojo ženo

in sina je namreč preživel z ubogimi tri dolarji na teden. Spali so na ulicah ter se prehranjevali s surovim sadjem, zelenjavo in oreščki. Prav zaradi načina življenja in verjetno tudi zaradi dejstva, da je konstantno nosil belo haljo in se izogibal britju, bi ga mnogi označili za začetnika hipijevskega gibanja. V tem primeru vegetarijanstva nikakor ne moremo enačiti z hipiji, je pa njihov nastanek zagotovo zelo vplival na ohranitev in razvoj vegetarijanstva. Pacifistično gibanje, ki se je prebudilo v začetku šestdesetih, je sledilo mnogo bolj uporniškemu. Rdeča nit hipijev pa navsezadnje niti slučajno ni bilo vegetarijanstvo. Samo gibanje je bilo namreč posledica fascinacije z Daljnim in bližnjim Vzhodom ter vsemi njunimi prvinami – filozofijo, religijo in tradicijo. Uživanje mesa se je takrat predvsem povezovalo z neko surovo, živalsko silo in potrebo, ki je izrazila najnižja hotenja človeka. Prav zaradi izognitvi tej negativni plati se je mnogo ljudi odločilo za striktno dieto. Ampak tako, kot so minila prejšnja obdobja in razpadla prejšnja gibanja, so se navsezadnje porazgubili tudi hipiji. Naslednjih nekaj desetletji je trend vegetarijanstva vztrajno, a počasi naraščal. Pri nas so se prvi vegetarijanci pojavili v 80-ih letih, kar je v primerjavi s preostankom sveta zelo pozno, saj je bilo preostanku osrednje, severne in severozahodne Evrope to namreč znano že od konca 19. stoletja. Dandanes se za vegetarijance uradno opredeljuje mno

go več žensk kot moških, oboji pa so mnogokrat diskriminirani. Uživanje mesa v sodobni družbi mogoče ni več takšen statusni simbol, kot je bil nekoč, ampak je postalo nekaj popolnoma samoumevnega. Vegetarijanstvo bi lahko patetično enačili z ateizmom in asexualnostjo, ki pa sta mnogo manj kontroverzna. Dojemanje slovenske družbe pa je, kot pri večini drugih stvari, mnogo bolj konzervativno, kot bi pričakovali. Zaradi širšega geografskega in zgodovinskega okoliša, v katerem je naš narod rasel in dozoreval, se tradicionalno tak način prehranjevanja upira večini. Najbolj problematični sta dejstvi, da smo v patriarhalni družbi empatijo vedno dojemali kot nekaj mehkužnega in da se meso zato na našem jedilniku znajde vsakodnevno.

Pridelava živalske hrane je največji onesnaževalec okolja, istočasno pa množična proizvodnja poskrbi tudi za uničenje naravnih habitatov. Za primer si lahko samo vzamemo dejstvo, da bi lahna površini, kjer pridelamo en kilogram mesa, pridelali kar sedem kilogramov pšenice. Absurd človeške požrešnosti in pomanjkanje sleherne empatije pušča na našem planetu posledice nepredstavljenih razsežnosti. Sporna pa ni samo uporaba pridelovalne zemlje v živinorejske namene, ampak tudi reja. Živali, ki jih vzrejajo v nehigijskih pogojih in hranijo z različnimi rastnimi hormoni, se na koncu znajdejo na našem krožniku. Mogoče pa ima tista angleška fraza »You are what you eat« navsezadnje prav.

IX.

besedilo: Alma Zupan

Trendi nas ves čas obkrožajo in tako rekoč posredno ter neposredno bombardirajo. Ali je sploh možno živeti mimo trenda oziroma mimo nečesa, kar ni posledica nekega družbenega gibanja, ki za sabo potegne množico? Moja prva asociacija na to, kaj bi lahko bila antiteza trenda, so subkulture. 'Underground'. Nekaj drugačnega. Nekaj, kar se upira vsem varno postavljenim družbenim normam. Pa se res? Po definicijah s področja sociologije, antropologije in kulturnih ved naj bi bila subkultura kultura ali skupina ljudi s posebnim in drugačnim vedenjem ter vzorci prepričanja znotraj večje kulture. Slogi ter kultura, ki so ustvarjeni v posamezni subkulturi, se od množičnega toka razlikujejo po tem, da so izmišljeni, ustvarjeni z namenom. Pripadniki subkultur se zavedajo drugačnosti od ustaljenih trendov. Ustvarijo si pravila za svoj, bolj individualističen slog življenja: kakšno glasbo naj poslušajo, kako naj se oblačijo in obnašajo. Njihova prepričanja se razlikujejo od množičnega pasivnega sprejemanja komercialno določenih norm, vendar si pravzaprav tudi sami, ko ustvarjajo svoja pravila, ki jim drugi pripadniki sledijo, ustvarjajo nekakšne klišeje – prav zato pa navsezadnje lahko rečemo, da so tudi to neke vrste trendi. Leta 1950 se je David Riesman, ameriški sociolog, pravnik ter pre-

davatelj, v svoji knjigi *The lonely crowd* dotaknil predvsem teme o razlikovanju med večino, ki jo usmerja zunanji svet, ter med posamezniki, ki so individualni upravljavci lastnega načina življenja in torej pripadniki nekih subkultur. Subkulture so se manifestirale predvsem v drugi polovici 20. Stoletja; njihovo izhodišče pa je bila povečini glasba. Tako so se oblikovale skupine, ki jih definiramo ter poimenujemo s pomočjo zvrsti glasbe, ki jo njihovi pripadniki poslušajo: punkerji, rokerji, raperji, rejverji, metalci, skini ... Te se lahko razdelijo še v mnogo podskupin, ki so v svojem korenu sicer podobne, vendar se lahko pri določenih značilnostih tudi radikalno razlikujejo. Med eno najbolj udarnih, proti-institucionalnih ter z eno besedo 'underground' glasbenih gibanj lahko štejemo punk, ki se je razvil med letoma 1976 in 1980, in sicer na začetku v Srednji ZDA, Veliki Britaniji ter Avstraliji. Glasbene korenine punka segajo predvsem v garažni rock šestdesetih ter nekatere primitivnejše zvrsti rocka, npr. psihadelični rock. Iz punka je nastalo veliko število podzvrsti, ki so se skozi leta razvijale in spreminjale. Upirale so se masovni produkciji, zato so pesmi imele besedila, uperjena proti sistemu ter predvsem komercialnemu načinu prodaje glasbene industrije. Zametki teh zvrsti so se pojavili že pri skupinah

The Fugs, Velvet Underground, New York Dolls ipd., ki se svojega močnega vpliva takrat še niso zavedale. Prvi izrazito punkerski ter uporniški bend je bil The Ramones, kmalu pa so jim sledili tudi Sex Pistols, ki so radikalno spremenili prvotni pogled na to, kaj je rock'n'roll, saj so s svojimi nasilnimi ter surovimi nastopi provokativno vplivali na mišljenje o politiki ter družbenih gibanjih (v Angliji jim ponekod niso več pustili nastopati, saj so veljali za nevaren proizvod družbe). V sredini osemdesetih je punk zamrl, ko pa se je vrnil v novi obliki (Nirvana: Smells like teen spirit), pa se je z njim zgodilo podobno, kot z večino drugih zvrsti, katerih oboževalci so prej veljali za pripadnike 'underground' subkultur: uporništvo je naenkrat postalo moderno, velike založbe pa so ugotovile, da se to predvsem med mladimi tudi dobro prodaja ... in tako so nekoč izrazito samosvoji bendi v hipu postali uspešnica ter se pridružili množični komerciali. Tako si lahko postavimo vprašanje, če je subkultura pravzaprav vedno v poziciji, da iz nečesa uporniškega, drugačnega, zaradi vse več svojih sledilcev in oboževal-

cev, postane 'mainstream'. Je pa razlika v tem, če se nekaj definira kot novonastali družbeni trend ali če postane le družbeno sprejemljivo oz. da posredno dobi pravico do nekakšnega avtonomnega kulturnega fenomena, kljub temu, da mu večinska množica ne sledi. V drugi polovici prejšnjega stoletja je večina alternativ oz. grup na glasbeni osnovi intenzivno ustvarjala predvsem z namenom, da naredijo neko reformo v družbi, da izstopajo, da se zavzemajo za svoja načela, da delujejo proti sistemu. Kaj pa danes? Kje se skrivajo vsi ti razvpiti uporniki, pripadniki subkultur? Ravno v času vseh protestov, uporov ter vstaj, ki kličejo k družbeni reformi, ki so jo alternative tako propagirale, vidimo osrednje kritično ljudstvo, ki se angažira, pripadniki subkultur pa, kot da bi se skrivali v svojem zaprtem svetu. Lahko bi se celo vprašali, če subkulture sploh še obstajajo. Ali je to le še en arhaičen pojem, s katerim poimenujemo nekaj iz bližnje preteklosti? Zdi se namreč, kot da so vsi sedanji alternativci le še ljudje, ki govorijo z nekakšno nostalgijo ter se obnašajo po določenih načelih bivših subkultur.

Kaj je subkultura? ... Odgovora, s katerim bi se strinjali vsi, ni, obstaja pa razprava – problem, pri katerem gre v središču za to, kako si strokovnjaki predstavljajo in osmišljajo ljudi, vendar ne kot posameznike, ampak kot člane diskretnih populacij ali družbenih skupin. - Thornton, 1997

Zadnja smrt obraza v glavi bo tvoja nova premiera.

X.

V ISKANJU POPOLNOSTI

besedilo: Patricija Resnik

XI.

INTERVJU: ANGELA LUKANOVICH

besedilo: Zoya Mesarič

XI.

besedilo: Patricija Resnik

Kako sprejemamo sami sebe, je v veliki meri odvisno od tega, kako nas sprejema naša okolica. Če nas ta spoštuje in ceni, potem imamo tudi sami večje samospoštovanje. Zato ni presenetljivo, da se ljudje vse življenje trudimo ugajati in živeti po pričakovanih in standardih družbe, ki nas obdaja. Želja po ugajanju še posebej do izraza pride v obdobju odraščanja. To je eno najpomembnejših obdobj našega življenja, saj predstavlja čas, ko se izoblikujeta naša osebnost in identiteta. A to je tudi čas, ko smo še bolj dovzetni za zunanje vplive in manipulacijo, kar je lahko v današnjem času tudi velik problem. Aktualne modne smernice namreč kot simbol lepote poveljujejo pretirano shirana telesa. V želji po doseganju te »popolnosti« gre do zato marsikatera dekleta, v zadnjih letih pa čedalje pogostejše tudi fantje, v meje ekstrema, saj svoja telesa podvržejo nezdravim dietam, prekomerni telesni vadbi in drugim škodljivim dejavnikom, ki lahko resno ogrozijo naše psihično in fizično zdravje. In prav v lepotnih idealih današnjega časa, ki zapovedujejo čim večjo vitkost in čvrstost, lahko najdemo glavnega krivca za nastanek bolezni kot so bulimija, anoreksija in druge motnje hranjenja. Že Darwin je odkril, da je želja po lepoti stara toliko kot civilizacija; prav toliko pa tudi bolečina, ki jo lahko ta želja sproža. In res se človek skozi zgodovino, z bolj ali manj bolečimi sredstvi, trudi doseči lepoto, čeprav so se norme popolnosti skozi stoletja močno spreminjale. Včasih je bilo poveljevano obilno žensko telo, ki je bilo simbol plodnosti in obilja in eden najbolj prepoznavnih prikazov ženske – iz teh časov je Wilendorfska

Venera. Tudi v srednjeveškem obdobju in v času baroka so kot podoba ideala ostala bujna, zaobljena telesa. Do 17. stoletja je kot najbolj erotičen del ženske podobe veljal trebuh, kasneje pa so v ospredje prišli zaobljene prsi, zadnjica in boki; istočasno pa je pas postajal vedno ožji. Tako je bilo 18. stoletje bilo časkorzetov, ki so poudarjali vitkost pasov ter zaobljenost zadnjice in prsi. Bujno telo je ostalo modno vse do konca 19. stoletja in ženske so bile do takrat zadovoljne z vsakim pridobljenim kilogramom. V dvajsetih letih 20. stoletja pa se je začel pojavljati trend suhljatega telesa, brez zadnjice in prsi. V modo so prišla kratka krila, poudarjene so bile noge in naličen obraz. Po vojni so bila zopet zaželeni obilnejša telesa s prsmi in boki. Prelomna pa so bila 60. leta. Takrat je namreč na sceno stopila Twiggy, ki je s svojo suhljato postavo pomenila pravo revolucijo na področju lepotnih idealov; po njenem zgledu pa si je vedno več deklet želelo (pre)vitke postave. Od takrat dalje se želja po suhljatosti le povečuje. Predvsem pa je doseganje aktualnih trendov velika želja mladostnikov, povečini deklet, ki za ta cilj ne gledajo na sredstva. Poslužujejo se nezdravih metod hujšanja, posebej problematični sta anoreksija in bulimija, ki sta zato bolezni 21. stoletja in zelo zaskrbljujoči, saj za njima vsako leto zboli več in več najstnikov. Prištevamo jih med bolezni odvisnosti, saj žrtve teh motenj izgubijo nadzor nad svojim prehranjevanjem in telesom. Ljudje, ki so jim podlegli, se niti ne zavedajo oz. si ne priznajo, da so bolni, okolica pa kljub temu, da se o anoreksiji in bulimiji v zadnjem času govori več kot v preteklosti,

še vedno ne opazi, s kakšnimi težavami se spopadajo njihovi bližnji. Motnje prehranjevanje izvirajo iz naše psihe in so zunanji odraz naše nizke samopodobe in čustvenih težav. Obolele žene želja po vitkosti, v začetku pa so tudi popolnoma prepričani, da kontrolirajo in obvladajo situacijo – a z vsakim izgubljenim kilogramom dejansko izgubljajo svojo neodvisnost in samostojnost, dokler ne postanejo le blede senca samih sebe. Bulimija in anoreksija namreč ne prizadeneta le naše fizično, temveč tudi naše psihično zdravje. Če nismo seznanjeni z boleznimi in nismo pozorni na spremembe, ki jih doživljajo žrtve prehranskih motenj, se lahko obolenje odkrije veliko prepozno. Ko pa se motnji preveč razvijeta – ko je naše telo že izmučeno, ko se nam sesujeta imunski sistem in naša psiha – je največkrat na žalost že prepozno. V takih primerih se žrtev nikoli dokončno ne pobere in nosi posledice vse življenje; niso pa redki niti primeri, ki se končajo s smrtjo. Zato moramo na to gledati kot na velik družben problem in si ne smemo zatiskati oči pred resnico, ne glede na to, kako neprijetna je. Ozaveščanje in odkrito pogovarjanje brez predsodkov sta ključ do zmanjšanja teh obolenj. Na srečo se v zadnjih letih v tej smeri stvari obračajo na bolje in videti je napredek. Družba namreč ne obsoja in skuša obolelim pomagati, o temi se zdaj pogovarjamo v šolah, strokovnjaki ozaveščajo starše in učitelje, članke lahko najdemo praktično povsod, na to problematiko nas opozarjajo

na skoraj vsakem koraku ... A tudi to očitno še vedno ni dovolj, saj vsako leto zboli več najstnikov – po anketi izvedeni v letu 2011 pa kar 18 % anketiranih še vedno ne ve, na koga bi se obrnili v primeru, da bi zboleli za prehranskimi motnjami. Poleg tega je današnja družba, predvsem pa modna industrija, izjemno naklonjena suhim dekletom, ki jih je skupaj praktično le kost in koža. Dnevno smo s podobami teh deklet bombardirani z vseh strani. A ne zavedamo se, da takšnih standardov na zdrav način preprosto ne moremo doseči; posledično pa so skoraj vse manekenke in zvezdnice žrtve bolezni, kot sta bulimija in anoreksija. Vprašajmo se, če je za doseganje teh »lepotnih idealov« res vredno žrtvovati svoje telo? In nenazadnje, ali je to, kar zapoveduje moda danes, sploh lepota? Je 35 kilogramov lepota? Mogoče je čas za novo revolucijo, ki bo v modo zopet vrnila čutno žensko telo z oblinami, kar je morda edini način, da ustavimo nesmiselno hujšanje, ki nam dela veliko več škode kot koristi. Uprimo se tem nesmiselnim družbenim normam in ohranimo našo edinstvenost, unikatnost ... Vzljubimo sebe in svoje telo, kakršnokoli že je, saj je to nujen pogoj, da nas sprejeme tudi naša okolica. Kdo nas bo namreč ljubil, če ne bomo ljubili sami sebe? Ne obremenjujemo se z pričakovanji in kritikami naše okolice, ter se osredotočimo nase. Kot je dejal Tolstoj: »Če hočeš biti srečen, bodi!« Ne glede na to, kaj o tem pravijo drugi.

XI.

besedilo: Zoya Mesarič

Mlada modna oblikovalka po imenu Anđela Lukanović me je čisto prevzela. Vzorci na njenih kreacijah, ki jih izdeluje lastnoročno, te popeljejo v domišljjski svet. V svet brez omejitev. V svet Anđele in njene čudežne dežele.

Na Fashion Weeku v Kinu Šiška si se predstavila s kolekcijo Marroxxo. Kako bi jo opisala?

Kolekcija govori o vojaku, ki se preseli v Maroko. Tam vase posrka njihovo kulturo in svojo prenese na njih. Pričela sem izdelovanje kolekcije z vojaškimi kroji, a sem kolekcijo tako predelala, da so sedaj vidne le sledi Balkana. Vsi kosi so narejeni s tehniko sitotiska. S to tehniko dobiš veliko teksture. Barve kolekcije so kontrastne, a ne tipično kontrastne (npr. rdeča in siva).

Na pripravništvu v Londonu si bila pri Mary Katrantzou, ki je bila leta 2012, prav tako kakor ti sedaj, kot mlada oblikovalka nagrajenka Elle Style Awards. Bi nam lahko povedala kaj več o tem.

Mary je izjemna. Res prava 'business woman'. Pri njej sem bila tri mesece. Ko sem prišla, so me vprašali, kaj že znam delati. Imajo odličen sistem. Pripravnike naučijo delati to, kar jim še ne gre najbolje. Tako, da sem delala v studiu. Naučila sem se veliko. Po tej izkušnji sem si začela bolj upati v kroje in ročno ustvarjati svoje vzorce. Spoznala sem, da je nepopolno popolno.

Glede na to, da si okusila modno oblikovanje tako pri nas kot v tujini, nam povej, kaj ti predstavlja besedna zveza modni trend?

Ko neka skupina ljudi začne nek stil oblačenja, ker jim je ta stil všeč, a potem ta stil prevzamejo drugi ljudje, ker bi bili radi videni kot oni. Razlika je res očitna, če se ti oblačiš za sebe ali če se ti oblačiš za druge. Zara je odličen primer tega. Statistično gledano se modni trendi menjavajo zelo hitro. Kar na tri mesece. Jaz svojih kolekcij ne delam glede na trende. Ustvarjam oblačila, ki bi si jih lahko nadel kadarkoli. Zdaj ali čez 7 let.

Kakšno je tvoje mnenje o delu mladih modnih oblikovalcev v tujini?

Problem je v tem, da na tujino gledajo kot, da se tam cedita med in mleko. Tam je pa takšna konkurenca, da moraš biti res izredno tekmovalen, da ti uspe. Na primer v Londonu, ko je pred tabo 10.000 ljudi, ki so v istem prostoru in boljši od tebe. Zato pa se morajo oblikovalci specializirati.

Sedaj si del kolektiva Young@Squat. Kakšne pa imaš načrte za prihodnost? Ali živiš za danes, pa pustimo raje jutri pri miru?

Nimam omejitev. Trenutno sem tukaj. Zdaj delam magisterij iz modnega oblikovanja. V prihodnosti pa si želim nadaljevati s svojo lastno znamko. Z veseljem bi tudi sodelovala s kakšno trgovino, kot je Topshop.

TRIPAJ Z NAMI!

Željni novih poti in spoznanj iščemo:

MLADE PISCE, polne vtisov, besed in misli,

FOTOGRAFE, ki v svoje objektivne lovijo časovne zanke svojega izgubljenega časa,

OBlikovalce, risarje in druge ustvarjalce, da nam z novimi kreativnimi silami prevetrijmo možgane in Triperju kreirajo novo in drugačno podobo,

Ostale željne sodelovanja, novih poznanstev, idej, novega znanja in potovanj

Če želiš biti del zgodbe, polne inspirativnega in plodnega sodelovanja, dolgih debat in smeha, se nam pridruži.

Piši na uredvnistvo.triper@gmail.com

Uredništvo Triper

Prisrčna hvala za inspiracijo in podporo...

